Долбоор

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
БИЛИМ БЕРҮҮ ЖАНА ИЛИМ МИНИСТРЛИГИ

КЫРГЫЗ БИЛИМ БЕРҮҮ АКАДЕМИЯСЫ

«Жаа атуу»

улуттук оюну боюнча ийрими боюнча
кошумча билим берүү уюмдары үчүн

ПРОГРАММАСЫ

Бишкек - 2023

Иштеп чыккандар:

Сатаев А.Б. – КББАнын Технология, искусство жана ден соолук маданияты лабораториясынын илимий кызматкери.
Эралиев У. – директор Дирекции по национальным видам спорта.
Касенов А.А. – Дене тарбия, спорт жана маданият методикалык борборунун директорунун орун басары.

Түшүндүрмө кат

Бул программа «Балдарга мектептен тышкаркы кошумча билим берүүнүн көркөм-эстетикалык багытынын типтүү программасынын» жана «Мектептен тышкаркы кошумча билим берүү уюмдарында ийрим иштерин уюштуруу» аттуу А. Муратовдун ийрим мугалимдери үчүн жазган усулдук колдонмосунун негизинде түзүлгөн стандарттуу эмес программа болуп саналат. Ийрим программасы бир максатты көздөгөн, ийримдик процесстерде окуучулардын өз алдынча жашап, өз алдынча эмгектенип азыркы коомдо активдүү болуу компотенцияларын калыптандырууга жана өнүктүрүүгө багытталат. «Алтын жебе» салттык жаа атуу ийрими багыты боюнча элдик өнөрлөр ийримдеринин бир түрү болуп саналат. Ийрим сабагынын программасында жалпыга милдеттүү жана ийримдик ишмердүүлүктөгү коопсуздук эрежелери, эмгекти коргоо (5%) жабдыктарды колдонуу (30%), ийримдик багыт боюнча материал таануу (10%) жана атайын технологиялык процесстер (10 %), ийримге тиешелүү, ийримге таасир этүүчү жашоо-тиричилик факторлору (5%), практикалык жараяндарды жүргүзүү (30%), өнөр этикасы (5%) өнөргө тиешелүү салттык эрежелер, теориялык маалыматтар (5%) сыяктуу ири блоктор камтылат. Жогорудагы пайыздык көрсөткүчтөр болжолдуу, жалпылык мүнөздө берилди. Бул пайыздык көрсөткүчтөр ийримдин окуу жылынына карата ар жылы башкадан бөлүштүрүлүп турат.

Ийримдин окуу программасы 10 жаштан 17 жашка чейинки окуучу улан-кыздарына ылайыкташтырылып түзүлүп, 3 жылдык окуу мөөнөтүн өзүнө камтыйт. Биринчи окуу жылында окуучулар башталгыч билимдерди колдонушат. Өнөр жана маданият чыгармалары менен иштөөнүн башталгыч көндүмдөрүнө ээ болушат. Ийримдин багыты боюнча салбуурун өнөрүнүн тарыхы, элдик оозеки чыгармаларды, уламыштардагы айтымдар, этностук баалуулугу, жаа керүү, саяпкерлик, мүнүшкөрлүк боюнча маалыматтуулугу камсыздалса, экинчи окуу жылында үйрөнүп жаткан өнөрлөрүн тереёдетүү, жаа керүүнүн эрежелерин, аралыктарынын өзгөчөлүгүн өздөштүрүү жөндөмдүүлүгү каралган. Улуттук спорттун түрү катары «Манас оюндарындагы» мелдеш эрежелери жөнүндө кенен маалымдоо. Салттык жаа атуу өнөрүндө балдардын жаш өзгөчөлүгүнө карап 10-15 м аралыкта жаа атууга жетишүү. Экинчи окуу жылындагы окуучулар аёчылык сырлары, жаа жана саадактын түрлөрү тарыхы, жасалуу ыкмалары, аёчылыктын табият менен айкалышканы жөнүндө этно-маданий, адабий чыгармачылык маалыматтуулукту кеёейтүү менен элдик аёчылык федерациясы, клубдары, уюмдары жана коомчулуктар менен бирдикте иш чараларды улантуу мүмкүнчүлүгү каралат. /чүнчү окуу жылында 1-2-окуу жылындагы алган билимдери бышыкталып практикалык көндүмдөр кеёири берилет. «Салбуурун» өнөр катары эле каралбастан улуттук спорттун салмактуу түрү катары, анын ичинде салттык жаа атуунун түрлөрү кеёири баяндалып, практика жүзүндө аткарылып, мелдештерди уюштуруу менен мыкты жаачылар аныкталып 25 метр аралыкты багындырууга жетишет.

Программанын негизги идеясы: окуучуларга ийрим жөнүндө маалымат, техникалык коопсуздук эрежелери боюнча толук түшүнүк, элибиздин маданий баалуулугу болгон салбуурун өнөрүн жаш муундарга калыптантып калтыруу.

Программа окуучулардын чыгармачыл жөндөмдүүлүгүн арттыруу менен кызыкчылыктарын андан ары өркүндөтүүгө, улуу өнөрдү аздектөөгө, мекенчилдикке, толеранттуулукка тарбиялоого ылайыкташтырылган.

Биринчи окуу жылында жумасына 4 (төрт) сааттан 144 (жүз кырк төрт) саат окутулат. Экинчи окуу жылында балдарга жумасына 6 (алты) сааттан 216 (эки жүз он алты) саат өтүлөт. Ар бир тайпага 15 тен кем эмес окуучу тартылат.

Окуу мөөнөтү үчүнчү окуу жылында 6 (алты) сааттан 216 (эки жүз он алты) саат өтүлүп, балдардын алган билими иш чараларда даңазаланат.

Максаты жана милдети

Программанын максаты: Окуучулардын чыгармачылык шык-жөндөмдөрүн, руханий-адеп-ахлактык, дене тарбиялык өсүүсүн, өзүн-өзү өнүктүрүүсүн жана жөндөмдөрүн элдик өнөр аркылуу калыптандырууга шарт түзүү.

«Элдик өнөрлөр» ийримдеринин катарына кирген салттык жаа атуу ийрими элге таандык болгон, өзгөчө өнөрлөрдүн бири болуп саналат. Кыргыз элинин өнөрлөрүн, каада-салттарын, тарыхын мындан ары да улантылышына, өсүп өнүгүшүнө, жаёыланышына, толукталышына камкордук кылуу максатында ийрим өз ишмердүүлүгүн жүргүзүп келет. Ийрим сабактарында ар бир ишти аткарууда төмөнкү принциптерге таянабыз:

- Иштеги фантазиялуулук;
- Эсептөөлөрдү так жүргүзүү;
- Ар бир ишин турмуш менен айкалыштыруу;
- Максатка жетүү үчүн талыкпай, эринбей, тажабай, өжөрлүк менен күрөшүү;
- Илимийлүүлүк;
- Уникалдуулук;
- Жаёычылдык;
- Рационалдуулук

Ийрим окуучуларына өтүлгөн теманы кабыл алуу, этно-маданий таанымы, өз оюн айта билүү, чыгармачылык менен иштөөнүн негиздерине таянып салбуурун өнөрүнүн тарыхтагы, азыркы турмуштагы орду жөнүндө кеёири түшүнүк берүү, алган билимдери менен ой жүгүртүүчүлүгү, билгичтиги менен айкалыштыруу жана турмушта пайдалана билүү, дилгирлик менен машыгып үйрөнүүгө, патриоттуулукка, адептүүлүккө, шамдагайлыкка, маданияттуулукка тарбиялоо.

Милдеттери:

- Өз маданиятынын улуттук өзгөчөлүктөрү жөнүндөгү билимдерин тереёдетүү;
- Окуучулардын таанып билүү жана чыгармачылык кызыгуусун өнүктүрүү;
- Дүйнөлүк маданий баалуулуктарын өздөштүрүүлөрүнө көмөктөшүү;
- Окуучуларды сергек жана коопсуз жашоо нормаларын өздөштүрүүгө кызыктыруу;
- Кесипке багыт берүү.

Программанын негизги мазмунун

Ийримде теориялык сабактарда этникалык-маданий мурастар, көркөм кол өнөрчүлүк, куш салуу, тайган асыроо, ат таптоо, жалпылап айтканда салбуурун өнөрү боюнча маалыматтарды берүү жана негизгиси салттык жаа атуу өнөрүнүн түрлөрүн (жөө жаа атуу, табак атуу, ышкырык жебелер менен атуу, аралыктарды өзгөртүп атуу, асманга атуу, ыкчам мээлеп атуу, жамбы атуу) өздөштүрүү. Ийрим окуучуларына Манас дүйнөсүнөн бери келе жаткан улуу мурас Салбуурун өнөрүн таанытып, өстүрүүдөгү алгачкы кадамдар.
«Мээлей алып, боо тагып.
Ит агытып, куш салып.
Саадагын санга байланып,
Салбуурундап жер чалган,
Эр Манастан калган иш»-дегендей ошол улуу көчмөн элден калган жоокердик мүнөздөгү комплекстүү аёчылык өнөрдү азыркы заманбап талапка ылайык кылып, кыргыз улуттук спортунун түрлөрүнүн катарына кирген, учурдагы өнүгүүсүнө чейин билимдери бекемделет. Тарыхчы Абрамзон дагы өз эмгегинде Салбуурун аскердик прикладдык спорттук искусство деп дааналап белгилеп кеткен. Салбуурундун оюндарына Манастын ит-агытып куш салган жана Алеёгир жаа мене аткан үчилтик өнөрү камтылган. Ушул өнөрдүн ичинен жаа атуу өнөрү Кыргызстанда 300 жылдай жоголуп кеткен. Жаа атуу өнөрүн

бүгүнкү күнү кайрадан жандандырып, Эл аралык дэёгээлге чыккандыгы тууралуу теориялык сааттарда видео-сюжеттер, жаачы-чемпиондордун мелдеш учурунда тартылып алынган роликтери менен кеёири тааныштырылат. Бүгүнкү күндө Салбуурундун кыл мергендери спорттун эл-аралык класстагы, улуттук деёгээлдеги спорттун чеберлери жөнүндө маалымат алышат. Теориялык алган билимдерин практиктикалык машыгуу менен салттуу жаа атуу өнөрүн өздөштүрүшөт.

Практикалык сабактарда теориядан алган билимдерин пайдаланып, жаа керүүнүн түрлөрүн (классикалык, бурулуп, тизелеп атуу) үйрөтүп, машыктыруу.

Сабакты уюштуруунун формалары.

1. Салттуу, комплекстүү, практикалык, теориялык сабак, аёгеме,
2. Саякат, көрсөтмөлүү түшүндүрүү.
3. Кичи тайпалар менен иштөө.
4. Жамаат менен иш алып баруу.
5. Сабак-мелдеш, турнир-мелдеш
6. Оюн-көнүгүү, оюн-мелдеш

Уюштурулуучу иш чаралар.

1. Ийримге балдарды тартуу.
2. Ийрим сабагын жабдылоо (жебелер менен камсыздоо, бутаны даярдоо, коопсуздук үчүн тосмо тосуу).
3. Окуу каанасын тактоо.
4. План –программа түзүү, бекитүү
5. Иш чараларга катышуу
6. Каникул мезгилдердеги иш чараларды түзүү.

Колдонулган адабияттар

1. «Мектептен тышкаркы кошумча билим берүү уюмдарында ийрим иштерин уюштуруу» Ош-2023-ж А. Муратовдун ийрим мугалимдери үчүн жазган усулдук колдонмосу
2. Элдик озеки чыгармалар
3. Интернет булактарынан алынган маалыматтар
4. «Салбуурун» федерациясын негиздөөчүсү Алмаз Ахуновдун баяндамасы
5. «Салбуурун» мелдешинин жалпы Жобосу
6. «Балдарга мектептен тышкаркы кошумча билим берүүнүн көркөм-эстетикалык багытынын типтүү программасы» Кыргыз билим берүү академиясынын Окумуштуулар кеёеши менен жактырылып колдонууга сунушталган

Тематикалык план

№	Теманын мазмуну	теория	практика	жалпы	Эскертүү
1	Киришүү	3	1	4	
2	Салбуурун федерациясы	6	6	12	
3	Салбуурундагы негизги багыттар	6	6	12	
4	Аёчылык шаймандар	4	8	12	
5	Салттык жаа атуу өнөрү.	10	42	52	
6	Салбуурун Ноорузда	6	14	20	
7	7-10 метр аралыкта жаа атуу.		24	24	
8	Жыйынтыктоо		8	8	
9	Жалпы:	35	109	144	

Календардык план.

№	Сабактын темасы	Са а т ы			Мөөнөтү		Максаты, милдети	Теманын негизги мазмуну жана педагогикалык технологиялар	Колдонул ган каражаттар	Колдонулган адабияттар
		теория	практика	жалпы	Өтүү	Өтүл-гөн мөөнө-тү				
	Киришүү	**3**	**1**	**4**						
1	«Алтын жебе» салттык жаа атуу өнөрү жөнүндө маалымат	2		2	2.09		Ийрим жөнүндө жалпы түшүнүк	ОБЧБ жана ийримдер жөнүндө маалымат.		интернеттен алынган маалыматтар, Китеп, газеталар
2	Коопсуздук эрежелери жөнүндө маалымат берүү.	1	1	2	8.09		Техникалык жана жол коопсуздуктары боюнча түшүндүрүү.	Техникалык жана жол коопсуздугу эреже-ин сактоо боюнча маалыматтар менен тааныштыруу жана кепилдештирүү.	Сүрөттөр, эрежелер,интернет булактар.	интернеттен алынган маалыматтар, Китеп,газеталар
	Салбуурун федерациясы	**6**	**6**	**12**						
3	Салбуурундун тарыхы жөнүндө А. Ахуновдун баяндамасы	2	2	4	9.09 15.09		Улуттук аёчылык өнөр жана аны түптөөчүлөрдүн бири А. Ахунов жөнүндө маалымат берүү	Салбуурун улуттук өнөр жөнүндө окуучуларга түшүнүк берүү менен билимдерин калыптандыруу.		Кыргыз энциклопедиясы Тарых китептер. А. Ахуновдун интернет булактарына берген маалыматтары.

4	Элдик оозэки чыгармалардагы салбуурун маданияты	2	2	4	16.09 22.09		Элдик оозеки чыгармалардагы салбуурун маданиятынын орду менен тааныштыруу	Манас эпосундагы салбуурун жөнүндөгү кеёири маалыматтар аркылуу,окуучуларга жеткирүү.		Манас эпосу, Кыргыз энциклопедиясы.Тарых китептер
5	Кыргызстандагы Салбуурун федерациясынын ийгиликтери	2	2	4	23.09 29.09		Улуу өнөрдүн дүйнөлүк көчмөндөр оюнундагы орду жөнүндө түшүнүк берүү.	Өнөрдү улантуучулар, көчмөндөр оюнундагы чемпиондор жөнүндө, кеёири таанып билүү боюнча маалымат берүү		Интернет булактарынан алынган маалыматтар
	Салбуурундагы негизги багыттар	**6**	**6**	**12**						
6	Куштардын түрлөрү-кушчулар	2	2	4	30.09 6.10		Куштардын түрлөрү аларды көнүктүрүү-кушчу өнөрү жөнүндө түшүнүк берүү жана канаттууларга болгон кызыгуусун өстүрүү	Аёчылыкка даярдалган куштардын түрлөрү, кушчу өнөр боюнча алган билимдерин бышыктоо.		
7	Жылкы түрлөрү, аларды асыроо	2	2	4	7.10 13.10		Жылкынын түрлөрү, аларды асыроо, ат жабдыктары, пайдалануу эрежелери менен тааныштыруу жана турмушта пайдалана билүүгө көнүктүрүү	Жылкынын салбуурундагы ордун түшүндүрүү, ат жабдыктары жана токуу эрежелерин үйрөтүү.		
8	Тайгандар мергенчинин жардамчысы	2	2	4	14.10 20.10		Салбуурундагы тайгандар жана тайган жарыш эрежелери жөнүндө түшүнүк берүү, билимдерин бышыктоо жана кызыгуусун өстүрүү.	Аёчы тайгандарды асыроо, алардын касиеттери, айырмачылыктары жана мелдеш эрежелерин түшүндүрүү		

	Аёчылык шаймандар	**4**	**8**	**12**						
9	Аёчылык шаймандар жана аларды пайдалануу. Жаа, жебе, саадак	2	2	4	21.10 27.10		Аёчылыкта колдонулган курал-жарактар жаа, жебе, саадак менен тааныштыруу жана аларды пайдалануу жөнүндө түшүнүк берүү, улуу өнөргө болгон балдардын кызыгуусун арттыруу.	Куш салуу, тайган агытуу жана жаа атуу аёчылыктын негизин түзөт. Аёчылыкта керектелүүчү шаймандар менен кеёири тааныштыруу		
10	Жаа атуунун тарыхы жана азыркы орду	2	4	6	28.10 3.11 4.11		Кыргыз жаасы жөнүндөгү түшүнүктү кенири кайталоо жана улуттук кол өнөрчүлүгүбүзгө болгон кызыгуусун өстүрүү.	Кыргыз жаасы эмнеден? кандай? жасалат жана жебе, саадактар менен таанышуу		
11	Экскурсия		2	2	10.11		Ипподромго саякат			
	Салттык жаа атуу өнөрү.	**10**	**42**	**52**						
12	Көнүгүүлөр	2	6	8	11.11 17.11 18.11 24.11		Жаа атууга машыктыруу максатында күч-кубат топтоо үчүн көнүгүүлөрдү үйрөтүү, 5 метр аралыктан баштап машыктыруу.	Кол көнүгүүлөр: манжа, билек, булчуёдар үчүн. Дене көнүгүүлөрү, буттар үчүн атайын көнүгүүлөрдү үйрөтүү, көнүктүрүү.		

13	Жаа тартуунун эрежелери (5 м аралыкта машыгуу)	2	6	8	25.11 1.12 2.12 8.12		Жааны керип тартуу эрежелери жөнүндө түшүнүктөрүн өнүктүрүү, атайын эреже боюнча иштөөгө көнүктүрүү. Аралыкты көбөйтүүнүн маанисин түшүндүрүү.	Жааны керүүдө дене мүчөлөрүн туура кармоо, манжалардын жайгашуусу, траекториянын сакталышын үйрөтүү. Аралыкты көбөйтүү	
14	5 м аралыкта түз туруп атуу	2	6	8	9.12 15.12 16.12 22.12		Жаа атуудагы алгачкы кадамдар жөнүндө түшүнүк. Аралык жөнүндөгү түшүнүктүрүн бышыктоо, машыктыруу.	Аралыкты өлчөөнү үйрөнүү, м аралыкта түз туруп атууга машыгуу.	
15	**Экскурсия**		2	2	**30.12**		Токтогул паркына саякат		
16	5 м аралыкта бурулуп атуу	2	12	14	23.12 29.12 12.01 13.01 19.01 20.01 26.01		Бурулуп атуунун эрежесин өздөштүрүү, денени көнүктүрүү.	Бурулуп атууда тулку бойду туура кармоого машыгуу жана көнүгүү.	
17	5 м аралыкта тизе бүгүп атуу	2	10	12	27.01 8.02 2.02 3.02 9.02 10.02		Тизе бүгүп атуу эрежелери жөнүндө түшүнүк алуу. Практикалык көндүмдөр аркылуу машыгуу.	Тизе бүгүп атуудагы тулку бойдун, буттун абалын эреже боюнча кармоо, денени көнүктүрүү.	

	Салбуурун Нооруздa	**6**	14	**20**			Нооруз майрамына карата даярдыктар			
18	Салтанатка даярдык	2	6	8	16.02 17.02 24.02 1.03		Жаачылардын формасы менен тааныштыруу, кооздук берүүгө үйрөтүү	Улуттук формаларды даярдоо, оймо үлгүлөрү менен иштөө.		Көркөм өнөр жөнүндө адабияттар
19	Ышкырык жебелерди даярдоо, машыгуу.	2	2	4	2.03 9.03		Ышкырык жебелердин мааниси жөнүндө түшүнүк берүү, даярдоо ыкмаларын үйрөтүү.	Ышкырык жебелер жөнүндө алган билимдерин бышыктоо, ышкырыктарды жасоого машыгуу.		
20	Асманга атып машыгуу	2	4	6	15.03 16.03 22.03		Ышкырык жебелерди асманга атуу эрежелери менен тааныштыруу, машыктыруу.	Жааны керүүдөгү траекторияны эске алуу менен асманга атууга машыгуу, көнүгүү.		
21	Экскурсия		2	2	**29.03**					

	7- 10 метр аралыкта жаа атуу.		**24**	**24**			Аралыкты алыстатуу менен 3-баскычтын өзгөчөлүгү жөнүндө түшүнүк берүү, көнүгүү.	3-баскычтагы траекториянын өзгөчөлүгүн сезе билүүгө үйрөнүү, машыгуу.		
22	7 м аралыкта түз туруп атуу		4	4	30.03 5.04		7 м аралыктагы траектория жөнүндө түшүнүк берүү, акыл эс туюмдар менен машыгуу	Тулку бойду кармоо эрежесин сактап машыгуу.		Интернет булактарынан
23	7 м аралыкта бурулуп атуу		4	4	6.04 12.04		Бурулуп атуудагы өзгөчөлүктөр жөнүндө түшүнүк берүү, эреже боюнча машыктыруу.	Дене пластикасынын үстүнөн иштөө, бурулуп атуудагы билимин бышыктоо.		
24	7 м аралыкта тизелеп атуу		4	4	13.04 19.04		тизелеп атуудагы эрежелердин сакталышы жүнүндө түшүнүк берүү, практикалык көндүмдөр	Буттун абалын туура кармоого машыгуу, өзгөчөлүктөрдү эске алуу менен үйрөнүү		
25	10 м аралыкта классикалык атуу		4	4	20.04 26.04		10 м аралыктагы траектория жөнүндө түшүнүк берүү, акыл эс туюмдар менен машыгуу	Тулку бойду кармоо эрежесин сактап машыгуу. Дене пластикасынын үстүнөн иштөө.		

26	10 м аралыкта бурулуп атуу		4	4	27.04 3.05		Бурулуп атуудагы өзгөчөлүктөр жөнүндө түшүнүк берүү, практикалык көндүмдөр	бурулуп атуудагы билимин бышыктоо.		
27	10 м аралыкта тизелеп атуу		4	4	4.05 10.05		тизелеп атуудагы эрежелердин сакталышы жүнүндө түшүнүк берүү	Буттун абалын туура кармоого машыгуу		
	Жыйынтыктоо		**8**	**8**			Жыл жыйынтыгында тайпалар арасында мелдештерди уюштуруп, мыкты жаачыларды аныктоо	Диплом, грамота, кубок менен сыйлоо менен салттык жаа атуу өнөрүнө болгон балдардын кызыгуусун арттыруу		
28	Мелдешке даярдык		4	4	11.05 17.05		Шоу программа иштеп чыгуу, көрсөтүү	Алган билимдерин бышыктап, эл алдына алып чыгуу		
29	Салттык жаа атуу мелдешин өткөрүү		2	2	18.05		Тайпалар арасында мелдеш өткөрүү, мыкты жаачыны аныктоо	Мелдеш эрежелерин үйрөтүү		
30	Экскурсия		2	2	24.05		Төлөйкөн ат майданына саякат			
	Жалпы	**35**	**109**	**144**						

Тематикалык план (2-окуу жылы)

№	Теманын мазмуну	теория	практика	жалпы	Эскертүү
1	Киришүү	6		6	
2	Манас оюндары	12		12	
3	Салбуурун –улуттук спорттун түрү	6	6	12	
4	Салбуурундагы негизги багыттар	6	6	12	
5	Салбуурундагы жаа атуунун түрлөрү	6	15	21	
6	Салттуу жаа атуу	37	77	114	
7	Кыргыз тайганы	6	6	12	
8	Салбуурундагы алгыр куштар	9	0	9	
9	Жыйынтыктоо	6	12	18	
9	Жалпы:	94	122	216	

Календардык план

№	**Өтүлүүчү темалар**	**Са а т ы**			Пландалган күн	Өтүлгөн күн	Эскертүү
		теория	практика	жалпы			
	Киришүү	**6**		**6**			
1	«Алтын жебе» салттык жаа атуу -улуттук спорттун түрү	3		3	2.09		
2	Ийрим сабагындагы коопсуздук эрежелерин сактоо	3		3	8.09		
	Салбуурун – улуу өнөр	**12**		**12**			
3	Салбуурун деген эмне?	3		3	9.09		
4	Салбуурундун кайра жаралышы	3		3	15.09		
5	/чилтик өнөр жөнүндө маалымат	3		3	16.09		
6	Мамлекеттик тил күнү «Тил –сакталса, улут сакталат»	3		3	22.09		
	Салбуурун-улуттук спорттук оюндардын түрү	**6**	**6**	**12**			
7	Спорттун түрүнө кирген оюндар	3		3	23.09		
8	Мелдештин түрлөрү, шарттары		3	3	29.09		
9	Жаа атуу мелдештери, эрежелери	3	3	6	30.09 6.10		

	Салбуурундагы негизги багыттар	**6**	**6**	**12**			
10	Куш салуу түрү	3		3	7.10		
11	Тайган жарыш жана тазалыгы	3		3	13.10		
12	Табак атуу, жөө жаа атуу		6	6	14.10 20.10		
	Салбуурундагы жаа атуунун түрлөрү	**6**	**15**	**21**			
13	Жаа атуунун түрлөрү, табак атууга каражат даярдоо жолу	3		3	21.10		
14	Классикалык түрү менен машыгуу		3	3	27.10		
15	Бурулуп атуу		3	3	28.10		
16	Тарыхый инсандардын элесине арналган мелдеш		3	3	3.11		
17	**Экскурсия**	3		3	4.11		
18	Тизе бүгүп атууга машыгуу		3	3	10.11		
19	Табак атууну үйрөтүү		3	3	11.11		
	Салттуу жаа атуу	**37**	**77**	**114**			
20	Көнүгүүлөр	3	3	6	17.11 18.11		
21	Жаа тартуунун эрежелери, 5-7 м аралыкта машыгуу	2	4	6	24.11 25.11		
22	10 м аралыкта түз туруп атуу	2	4	6	1.12 2.12		
23	Классикалык түрдө атуу	2	4	6	8.12 9.12		
24	10 м аралыкта бурулуп атууга машыгуу	2	4	6	15.12 16.12		

25	10 м аралыкта тизе бүгүп атуу	2	4	6	22.12 23.12		
26	**Балаты майрамы**		3	3	29.12		
27	Борбордук аянттагы «Балатыга» саякат	3		3	30.12		
28	Аралыкты алыстатып машыгуу	3		3	12.01		
29	15 м аралыкта түз туруп атуу	2	4	6	13.01 19.01		
30	Түз туруп атууга машыгуу	1	5	6	20.01 26.01		
31	15 м аралыкта бурулуп атуу	2	4	6	27.01 8.02		
32	Бурулуп атууга машыгуу	1	5	6	2.02 3.02		
33	15 м аралыкта тизелеп атуу	1	5	6	9.02. 10.02		
34	Тизелеп атууга машыгуу	1	5	6	16.02 17.02		
35	Ышкырык жебелерди даярдоо, машыгуу.		3	3	24.02		
36	Ышкырык жебелер менен асманга атып машыгуу		3	3	1.03		
37	Алыскы аралыкка атып машыгуу		3	3	2.03		
38	Басып баратып атуу	2	4	6	9.03 15.03		
39	Нооруз майрамына карата мелдеш		3	3	16.03		
40	Ыкчам октоп машыгуу	1	2	3	22.03		
41	**Экскурсия**	3		3	29.03		

42	Айланып туруп атуу	1	2	3	30.03		
43	Отуруп-туруп атуу	1	5	6	5.04 6.04		
	Кыргыз Тайганы	**6**	6	**12**			
44	Кыргыз тайгандары жөнүндө маалымат	3	3	6	12.04 13.04		
45	Тайган жарыш эрежелери	3	3	6	19.04 20.04		
	Салбуурундагы алгыр куштар	9		9			
46	Куштардын түрү	3		3	26.04		
47	Карчыга куштар Бүркүт салуунун түрү	3		3	27.04		
48	Далба ойнотуу. Ителги кушу жөнүндө маалымат	3		3	3.05		
	Жыйынтыктоо	**6**	**12**	**18**			
49	Мелдешке даярдык	3	3	6	4.05 10.05		
50	Тайпалар арасында жаа атуу мелдешин өткөрүү		6	6	11.05 17.05		
51	Жылдын мыкты жаачысын аныктоо		3	3	18.05		
52	**Экскурсия**	3		3	24.05		
53	**Жалпы**	**94**	**122**	**216**			

Тематикалык план

№	Өтүлүүчү темалар	теориясы	практикасы	жалпы
1	Киришүү	3		3
2	Салбуурун-улуу өнөр	6	6	12
3	Салбуурун –улуттук спорттун түрү	3	9	12
4	Жаа атуудагы көнүгүүлөр	6	6	12
5	Салбуурундагы жаа атуунун түрлөрү	9	12	21
6	Жөө жаа атуу	33	81	114
7	Аралыкка жаа атуу	6	9	15
8	Шоу-программалар	6	12	18
9	Жыйынтыктоо		9	9
10	Жалпы:	72	144	216

Тематикалык жана календарлык план

№	Сабактын темасы	Саат ы			Мөөнөтү		Максаты, милдети	Теманын негизги мазмуну жана педагогикалык технологиялар	Колдонулган каражаттар	Колдонулган адабияттар
		теория	практика	жалпы	Өтүү	Өтүл-гөн мөөнө-тү				
	Киришүү	**3**		**3**						
1	«Алтын жебе» салттык жаа атуу ийрим сабагындагы коопсуздук эрежелерин сактоо	3		3	2.09		Ийрим жөнүндө жалпы түшүнүк	ОБЧБ жана ийримдер жөнүндө маалымат.		интернеттен алынган маалыматтар, Китеп,газеталар
	Салбуурун – улуу өнөр	**6**	**6**	**12**			Техникалык жана жол коопсуздуктары боюнча түшүндүрүү.	Техникалык жана жол коопсуздугу эреже-ин сактоо боюнча маалыматтар менен тааныштыруу жана кепилдештирүү.		
2	Салбуурун деген эмне?	2	1	3	8.09					
3	Салбуурундун кайра жаралышы	2	1	3	9.09		Улуттук оюндар жөнүндө жалпы түшүнүк	Улуттук оюндардын эрежелери менен тааныштыруу		
4	/чилтик өнөр жөнүндө маалымат	2	1	3	15.09		Ат оюндарынын түрлөрү. Акыл оюндарынын эрежелери менен тааныштыруу	Жылкынын салбуурундагы ордун түшүндүрүү, акыл оюндарынын эрежелерин үйрөтүү.		
5	Мамлекеттик тил күнү «Тил –сакталса, улут сакталат»		3	3	16.09					

	Салбуурун-улуттук спорттун түрү	**3**	**9**	**12**			Салттык жаа атуу боюнча мастер-класс	Тил майрамына карата уюштурулган иш-чарага катышуу		
6	Спорттун түрүнө кирген оюндар	3		3	22.09		Улуттук спорттук өнөр жана аны түптөөчүлөрдүн бири А. Ахунов жөнүндө маалымат берүү	Салбуурун улуттук спорттун түрү жөнүндө түшүнүк берүү менен билимдерин калыптандыруу.		Кыргыз энциклопедиясы А. Ахуновдун интернет булактарына берген маалыматтары.
7	Мелдештин түрлөрү, шарттары		3	3	23.09		Жаа атуу, куш салуу, тайган жарыш жөнүндө маалымат	Спорттун түрүнө кирген салбуурун оюндары жөнүндө билимдерин өстүрүү		
8	Жөө жаа атуу мелдештери, эрежелери		3	3	29.09		«Бүркүт салуу» «Далба ойнотуу», тайган жарыш мелдештери боюнча түшүнүк	Мелдештердин түрлөрү, шарттары боюнча билимдерин өнүктүрүү		
9	Табак атуу эрежелери		3	3	30.09		Жаа атуу мелдештери, эрежелери жөнүндө түшүнүк берүү	Жаа атуу мелдештери, эрежелерин үйрөтүү		
	Жаа атуудагы көнүгүлөр	**6**	**6**	**12**						
10	Керме тартуу көнүгүүсү	3	3	6	6.10 7.10		Жааны керип тартуу эрежелери жөнүндө түшүнүктөрүн өнүктүрүү, атайын эреже боюнча иштөөгө көнүктүрүү.	Жааны керүүдө дене мүчөлөрүн туура кармоо, манжалардын жайгашуусу, траекториянын сакталышын үйрөтүү. Аралыкты көбөйтүү		

11	Ыкчам октоо көнүгүүсү	3	3	6	13.10 14.10		Жааны ыкчам октоого машыктыруу максатында күч-кубат топтоо үчүн көнүгүүлөрдү үйрөтүү	Кол көнүгүүлөр: манжа, билек, булчуёдар үчүн. Дене көнүгүүлөрү, буттар үчүн атайын көнүгүүлөрдү үйрөтүү, көнүктүрүү.		
	Салбуурундагы жаа атуунун түрлөрү	**9**	**12**	**21**			Табак атуу, жөө жаа атуунун айырмачылыктары			
12	Жөө жаа атуу эрежелери	**3**	**6**	**9**	20.10 21.10 27.10		жөө жаа атуунун мелдеш эрежелери	жөө жаа атуу эрежелерин үйрөнүү		
13	Табак атуу эрежелери	3	3	6	28.10 3.11		Табактарды даярдоо жолу, жөө атуунун мааниси	Пенопласт топтоо, табактарды жасоо		
14	**Экскурсия**		3	3	4.11		Токтогул паркына саякат			
15	Жамбы (кыйык) атуу	3		3	10.11		Түз туруп атуу нормалары- классикалык түрдө машыгууну калыптандыруу	Дене мүчөлөрүн түз алып жүрүүгө машыгуу		
	Жөө жаа атуу	**33**	**81**	**114**						
16	Жөө жаа атуунун классикалык түрү	3	3	6	11.11 17.11					

17	Жаа тартуунун эрежелери, 10 м аралыкта машыгуу	3	6	9	18.11 24.11 25.11					
18	Классикалык түрдө 15 м аралыкта атуу		6	6	1.12 2.12		Классикалык түрдө эркин машыгуу	10 метр аралыкта машыгууну өздөштүрүү		
19	20 м аралыкта алыстатып атуу		6	6	8.12 9.12		Аралык жөнүндөгү түшүнүктүрүн бышыктоо, машыктыруу.	Аралыкты өлчөөнү үйрөнүү, 20 м аралыкта түз туруп атууга машыгуу.		
20	Бурулуп атуу үчүн көнүгүү жасоо	3	3	6	15.12 16.12		Бурулуп атуудагы өзгөчөлүктөр жөнүндө түшүнүк берүү.	Дене пластикасынын үстүнөн иштөө, бурулуп атуудагы билимин бышыктоо.		
21	15 м аралыкта бурулуп атуу эрежелери	3	3	6	22.12 23.12		Бурулуп атуунун эрежесин өздөштүрүү, денени көнүктүрүү.	Бурулуп атууда тулку бойду туура кармоого машыгуу жана көнүгүү.		
22	15 м аралыкта бурулуп атууга машыгуу		6	6	29.12 30.12					
23	**Экскурсия**		**3**	**3**	12.01					

	20 м аралыкта бурулуп атууга машыгуу	3	6	9	13.01 19.01 20.01		20 м аралыктагы траектория жөнүндө түшүнүк берүү, акыл эс туюмдар менен машыгуу	Тулку бойду кармоо эрежесин сактап машыгуу.		Интернет булактарынан
24	Тизе бүгүп атууга машыгуу өчөн көнүгүүлөр	3	3	6	26.01 27.01		Тизе бүгүп атуу эрежелери,машыгууну калыптандыруу	Көндүм, көнүгүүлөрдү жасоо.		
25	15 м аралыкта тизе бүгүп атуу	3	6	9	2.02 3.02 9.02.		Тизе бүгүп атуу мелдеш эрежелери жөнүндө түшүнүк алуу. Практикалык көндүмдөр аркылуу машыгуу.	Тизе бүгүп атуудагы тулку бойдун, буттун абалын эреже боюнча кармоо, денени көнүктүрүү.		
26	20 м аралыкта тизелеп атуу		6	6	10.02 16.02		тизелеп атуудагы эрежелердин сакталышы жүнүндө түшүнүк берүү, практикалык көндүмдөр	Буттун абалын туура кармоого машыгуу, өзгөчөлүктөрдү эске алуу менен үйрөнүү		Интернет булактарынан
27	Табак атуу эрежелери жөнүндө түшүнүк	**3**	3	6	17.02 23.02		Табак атуу эрежелерин түшүндүрүү	Туура ыргытып берүү, атуу эрежелерин үйрөтүү		
28	Табак атууга табактарды даярдоо	3	3	6	24.02 1.03		Керектелуучу каражаттар жана	Табак даярдоо		

							даярдоо ыкмасын түшүндүрүү			
29	Табактарды ыргытып берүү көнүгүүлөрү м-н машыгуу	3	3	6	2.03 9.03		Туура ыргытып берүүнү үйрөтүү	Ыргытып берип машыгуу		Интернет булактарынан
30	Табакка атууга машыгуу	3	6	9	15.03 16.03 22.03		Аралыгы 7 метрден өлчөнүп табак атууну үйрөнүү	Табак атууга машыктыруу		
	Экскурсия		**3**	**3**	29.03					
31	Мелдеш эрежеси боюнча турнир		6	6	30.03 5.04		Салбуурундун Жобосу жөнүндө түшүнүк	Салбуурун мелдешинин негизинде машыгуу		
	Аралыкка жаа атуу	**6**	**9**	**15**						
32	Жебени узакка учуруп атуу	3	3	6	6.04 12.04		Жааны керүүдөгү траекторияны эске алуу менен алыска атууга машыгуу			

33	Жебени бийиктикке карап атуу	3	6	9	13.04 19.04 20.04		Асманга атып машыктыруу	Жааны керүүдөгү траекторияны эске алуу менен асманга атууга машыгуу		
34	**Шоу-программалар**	**6**	**12**	**18**						
35	Ышкырык жебелерди даярдоо, машыгуу.	3	3	6	26.04 27.04		Ышкырык жебелердин мааниси жөнүндө түшүнүк берүү, даярдоо ыкмаларын үйрөтүү.	Ышкырык жебелер жөнүндө алган билимдерин бышыктоо, ышкырыктарды жасоого машыгуу.		
37	Ышкырык жебелер менен атып машыгуу		3	3	3.05		Бутадан сырткары асманга карай атуу	Алыскы аралыктарды өлчөөнү үйрөнүү		
38	Басып баратып атууга машыгуу		3	3	4.05		Басып, токтоп, бурулуп атууга машыгуу	Ыкчам кыймылдоого машыгуу		
39	Отуруп-туруп атууга машыгуу		3	3	10.05		Шоу программа иштеп чыгуу, көрсөтүү	Алган билимдерин бышыктап, эл алдына алып чыгууга даярдык көрүү		

40	Мамычадагы шарларга атуу	3		3	11.05		Шоу-программа үчүн шарга атып машыгуу			
	Жыйынтык-тоо		**9**	**9**						
41	Мелдешке даярдык		3	3	17.05		Мелдеш эрежелерин калыптандыруу			
42	Тайпалар арасында жаа атуу мелдешин өткөрүү		3	3	18.05		Жылдын мыкты жаачысын аныктоо			
43	Экскурсия		3	3	24.05		Алымбек Датка мемориалдык комплексине ссаякат			
44	**Жалпы**	**94**	**122**	**216**						